

494168

DEȘTEPTAREA

Gazetă pentru popor.

Redactată de un comitet.

Apare la 1 și 15 st. n. ale fiecărei luni.

Prețul foii pe an în țară 3 coroane.
» » » » » străinătate 5 franci.

Un număr: 20 bani.

Epistolele nefrancate nu se primesc.
Manuscrisurile nu se înapoiază.

Editor și proprietar:

Societatea academică „Junimea”.

Redacția și administrația:

Cernăuț, piața principală No. 3.

Motto: »Deșteaptă-te pământ român! Biruie-ți durerea,
e vremea să ieși din a. tu, seminție a
domnitorilor lumii!... Aș. spre a învia,
ca strămoșii să se scoale din morminte?»

Al. Russo, „Cântarea României”.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Un cuvânt către cetitori.

Zile de grea urgie au venit asupra neamului nostru, căci fiii aceluiaș popor s'au înstrăinat unii de alții și nu mai vreau să se cunoască. Frate sfășie pe frate și caută să-i sape groapa, în vreme ce străinii își strâng încet dar sigur cercul lor de fier împrejurul trupului nostru. Ură și desbinare e la orașe, căci cărturarii și-au cășunat unii altora atâtea rane din pricina intereselor personale, și-au semănat atâta amărăciune și dușmănie în suflete, încât e greu, grozav de greu ca ura să se prefacă iarăș în iubire. Puterile celor mai buni fii ai neamului nostru sunt istovite de atâta sfășiere între sine. E vremea să ne deșteptăm din orbirea în care am zăcut atâta, și să întrebuițăm puterile noastre pentru alte fapte mai bune, căci în vremea sfășierii n'am văzut prăpastia spre care ne ducem. La sate e jale și strigăt de desnădejde, căci poporul e obidit de necazuri, înșelat de cămătari și bântuit de boale trupești și sufletești; străinii îl scot din cămin, și lui nu-i rămâne alta, decât toiagul pribegiei și calea neîntoarsă spre America.

Nu vedeți voi cei luminați, că ni se surpă temelia neamului, ni se înstrăinează vetrele strămoșești și ni se micșorează

St. V. 1217 75

rândurile? — Până când va dura urgia blăstămului pe capul nostru și vom rămâne cu ochii închiși la peirea ce ni se pregătește zi de zi?

Iată, noi o mână de tineri din societatea „Junimea“ ne-am hotărât să scoatem o gazetă scrisă pe'nțelesul țăranilor și să aducem lumină celor din întunerecul dela sate. Voi, preoților și învățătorilor, cari stați mai aproape de sufletul poporului nostru, veniți și dați-i mângăiere sufletească; advocaților români! învățați țăranul, înșelat de străini, cum să-și caute dreptul său; iar voi, doștorii trupului mântuiți-l de boale prin sfaturile voastre! Veniți și vă adunați cu toții în jurul steagului rădicat de noi, ca să formăm o armie de luptători pentru binele și luminarea poporului! Gândul ni-i curat, și cinstit ni este scopul, deaceea să vă și apropiați cu dragoste și fără bănuială unii de alții. Veniți, voi toți cei ce vă iubiți neamul, tineri și bătrâni, veniți să ne cunoaștem și să ne învățăm frații cei neînvățați.

Redacția.

Din istoria Românilor din Bucovina:

Binele nostru obștesc.

De la anul 1774, de când Bucovina e împreună cu împărăția Austriei, au trecut acuma 133 de ani. Pe timpul împreunării noi Români bucovineni eram mai numai singurii stăpâni ai acestei țări, fiind-că foarte puțini oameni de neamuri și legi străine locuiau pe atuncia amestecați pîntre noi. Și dacă am fi avut în acel timp școalele și preoții și ceilalți bărbați luminați ce-i avem acuma, n'am fi ajuns să fim astăzi numai a treia parte din toți locuitorii țării, n'am fi pierdut atâta avere de pământ cuprins cu timpul de neamuri și legi străine, n'am fi fost așa de strămtorați și măturați de pe locurile apărute prin sute de ani mai înainte cu sângele moșilor și strămoșilor noștri. Așa erau însă vremile pe la 1774, că nici guvernele sau cărmele țărilor sau împărățiilor, nici oamenii luminați de pe atuncia nu-și prea băteau capul cu școlirea poporului, și aceasta s'a întâmplat nu numai în țara Moldovei, de care se ținea și Bucovina și care gemea sub jugul Turcilor și al domnitorilor greci-fanarioți, ci și în alte împărății cu mult mai vechi și mai tari. Nu e dară mirare, dacă istoria ni spune că pe timpul împreunării cu Austria Bucovina avea

numai 8 școale, anume 3 în Suceava, și câte una în Putna, Cernăuț, Rădăuț și Câmpulungul-moldovenesc, și 6 din acelea școli erau românești, una era grecească și una latinească. Va să zică pe la 1774 satele țării noastre erau cu totul lipsite de școale și întrânsele numai preoții și dascălii bisericești puteau să-i învețe carte pe cei ce doriau să știe ceva, măcar că și învățătorii aceia știau a citi numai cărțile bisericești și a scrie cu buchile cele rusești, slovenind bunăoară cuvântul *baba* așa: »*buche az ba, buche az ba = baba*«.

Oare de ce în războiul dintre Ruși și Japonezi, Rușii au rămas totdeauna bătăuți? O pricină ni-au arătat-o gazetele, spunându-ni că pe când din 100 de ostaș ruși numai 5 erau școliți, la Japonezi din 100 de ostași numai 5 erau neșcoliți. S'a dovedit dară și în războiul acesta adevărul că

„Astă-zi mintea luminată este arma cea mai tare,
Cu aceasta te 'naramează și vei fi puternic, mare!»

Dară, după cum am arătat, arma minții luminate nouă Românilor bucovineni ni-a lipsit înainte de 133 de ani și încă multă vreme după aceea: alban încă nicibazi n'oj avem deplină și din pricina asta bătăuți am fost și suntem și noi ca și Rușii de toți Japonezii ce-au năvălit asupra noastră. Drept este că generalul Spleny și Enzenberg, cari dela 1774 până la 1786, așa dară prin 12 ani au cârmuit țara noastră militărește, și-au dat toată silința să lumineze mintea poporului nostru, înmulțindu-i școalele până la trei-zeci și două și așezând la dânsule mai numai învățători români ori de aceia ce știeau bine limba românească. Dar' ce folos, dacă în anul 1786 Bucovina a fost lipită de Galiția și școalele noastre au fost date pe mâna cârmuirii Leovului timp de 64 de ani, adecă până la 1850. O robie mai amară decât aceasta, nu se mai poate alta. Spleny și Enzenberg numai în 12 ani ni-au lăsat 32 de școale, iară cârma cea nefericită a Leovului a întemeiat în țara noastră în 64 de ani numai 18 școale, dintre cari numai 10 școale în sate românești, iară 8 în sate de venetici.

Nefericita cârmă a Leovului îi silia pe învățătorii școalelor noastre să-și părăsească legea strămoșească și să treacă la legea *catolică*, și nevrând învățătorii români să se lese de biserică și legea lor, ei fură scoși afară din slujbă și înlocuiți cu învățători străini. Aceștia, neștiind de fel limba noastră, îi chinuiau pe școlarii români să învețe numai policește și nem-

țește, și când îi auziau vorbind românește, îi batjocureau, zicând că vorbesc țigănește, li aninau de gât table cu chipuri de măgari și porunciau celorlalți copii străini să-i stupiască, cum făcea directorul Theil dela școala din Suceava, ori bieții școleri români erau bătuti, pentru-că vorbeau românește. cum s'a întâmplat între anii 1843 și 1850 la școala normală din Cernăuț pe vremea învățătorilor Warnicki, Malawski, Sabara și Paulowicz, ori la școala din Siret pe vremea învățătorului Gorjețki.

Noroc am avut că prea bunul nostru împărat Francisc Iosif I, a deslipit în anul 1848 Bucovina de Galiția, și abia de alunci au început a se face mai cu hărnicie școli prin satele noastre și școli mai mari prin cele târguri. Norocul a fost și acela, că așisi din capul locului împărații din Viena au îngrijit de creșterea preoțimei noastre, căci zică-se ori ce s'ar zice, dar' adevăr vecinic rămâne că în tot trecutul cel trist de 133 de ani preoții noștri au avut partea cea mai covârșitoare la lumina poporului român din această țară.

Mai ales biserica și școala sunt stâlpii de foc, cari arată unui popor calea mântuirii. Școala luminează mintea și îl deprinde pe om să fie ostaș vrednic în războiul său cu toate nevoile și greutățile vieții. Dar' mintea luminată numai prin școală nu-i de ajuns pentru ajungerea țantei adevărate a vieții, căci de multe ori vedem oameni foarte bine școliți, cari însă totuși sunt nenorociri pentru mulți și pentru întregul bine obștesc. Numai lumina învățăturilor lui Hristos sfințește lumina primită prin școală, numai ea poate toci coarneau unor luminați, ca să nu facă pagube. Fie-care din noi ar trebui să-și insemne odată pentru totdeauna și să-și întipăriască adânc în inima sa și în sufletul său minunat de frumoasele cuvinte ale fericitului George Barițiu, care în cartea sa »Istoria Transilvaniei« zice: *că vai de acei cărturari mari și învățați, ce-și bat joc de învățăturile lui Isus Hristos, sucind și răsucind înțelesul Sfintei Scripturi. Poată să fie ei oameni cât de mari și școliți, poată să aducă chiar și mărturie de botez, noi tot de păgâni și eretici îi vom ținea.* Deci binele obștesc al poporului român bucovinean are să se întemeieze și mai departe în tot viitorul său mai ales pe lumina bisericeii și a școlii.

Dară așa-i firea omului că nu stă locului, ci necurmat năzuiește a afla fel de fel de îmbunătățiri pentru traiul său. Astfel de îmbunătățiri sunt în timpul mai nou societățile sau

cabinetele de citire, băncile Raiffeisiene și societățile »Arcașul« ce au început a se înjgheba prin satele noastre. Cine nu vrea să înțeleagă folosul acestor așezăminte, la cari neamul românesc din Bucovina are să se adăpostiască de nevoile sale, acela nu-i om. Și cine nu sprijinește și nu caută să întăriască din răspuțeri acestea vetre calde, acela e protivnicul neamului nostru. Căci cabinetele de citire, cu milosteniile ce le fac pentru școlarii săraci și cu cărțile și gazetele ce le țin pentru toți cărturarii comunelor, sunt menite mereu să deștepte poporul și să-l strângă în casele naționale, ferindu-l de focul cârșmelor și de alte rele, iară băncile și societățile »Arcașul« trebuie să ni scoată poporul din ghiarele cămătarilor, să-l întăriască în averea lui, să-l scape de primejdiile de foc și să-l țină tot pe calea înaintării. Mai ales preoții și învățătorii au sfânta datorie de a se pune în fruntea acestor așezăminte și a îndemna poporul să se adune sub aripele lor ocrotitoare. După împlinirea datoriei în biserică și în școală, pe la cabinete, bance, cabinetele de arcași și în deobște după munca cu vrednicie în toate cele ce ating binele nostru obștesc să se judece preoții și învățătorii și să se adaogă ori să se scadă cinstea și vaza lor în ochii lumii.

Constantin Morariu.

Capra lui Hadarag.

(Fragment).

Săracul Toader Hadarag și-a cumpărat cu chin și vai o juncuță prinzărată, ca să-și prindă nevoia, precum zicea. A hrănit-o cu ciucleje, cu una cu alta, și o duce într'o bună dimineață la târg. Dar Jidanii, cari știu toate, înțeleseră de mult, că Hadarag va aduce în cutare zi juncuța la târg și-și făcură planul, cum să-l tumănească.

La rohatca târgului numai ce-i iese înainte o iuflă. „Hehehei, ce faci, bade Hadarag? Unde duci capra asta?“

— Ce capră? întrebă omul mirat.

— Asta, care o duci de funie? Unde ai găsit așa un soi bun?

— Iuflă taci, asta-i juncă; ai nebunit?

— Dacă tu, bade Toadere, mai spune și la altu, că aist capră este un juncă, te închide polițai; tu fost odată cuminte, cum propadit acel minte așa tare? Feeee, Toadere, nu este frumos, că tu crede așa prost.

— Piei satano, sau te zbor, că mă vei pomeni în veacul veacului.

— Bine, bine, dacă nebunit cu capra, du-te la spital.

Aceste zise jidanul și se cam mai duce, ear' Toader Hadarag merge cu junca mai departe. După vr'o 50 de pași îi iese alt jidan înainte.

— A, moș Toderică, de chind tu faci negoț cu capre? De unde cum-părat acest soi? Un capră cu patru țifi și cu un coadă așa de lung este bun. Vinzi acest capră?

Moș Toderică începe acum a privi juncuța cu alți ochi: el vede că-i juncuță, însă doi oameni i-au spus că-i capră, lucru e ciudat. »Mă înșel poate«, se gîndi Hadarag și începe a privi din nou juncuța. »Are coarne ca toate vitele, picioare ca toate vitele, coadă, păr, ochi, și tot ei zic, că nu-i juncă«. Toader suspină.

— „Giupâne Șloim“ începe tumănitul, „capra asta nu-i capră ca alte capre, ci este o capră, dă, mai știu eu cum și ce . . .“

— Tu vinde acest capră?

— Vînd. Am dat 18 lei și cer 24, că am hrănit'o cu strujeni și lături, giupâne.

— „Așa un capră prost nu face nici 4 lei; tu nebunit moș Toderică“. Zise iufla și plecase.

Trist și gînditor merge sârmanul Toader Hadarag mai departe tot mai trăgînd nădejde că junca-i juncă și nu capră. La răs-pântiile drumului îl așteaptă alt jidan.

— Moș Toadere, ce tu venit cu capră la târg? Tu vrei să face bujniță? Du-te la Kutu, acolo sunt Armeni, nu la Cernăuț; la Cernăuț sunt boi“.

— Giupâne Moșcu, spune-mi drept; ai văzut așa o capră?

— Tu întrebă pe mine, ori de eu văzut așa un capră? Tu socoate că numa tu are așa unu?“ Zise iufla și plecase.

Și astfel tot la 50 -60 pași i se spune lui moș Toader, că capra lui e așa, ba așa, că caprele n'au preț, și mi-l tumănesc desăvirșit, pînă ce o vinde cu prețul unei capre. Trudit și tot gînditor, se întoarce acasă. Baba îl aștepta cu nespūsă nerăbdare. El intră.

— Slavă Domnului, că am scăpat de nenorocitul dobitoc; știi femeie, că am dat capra cu pagubă?

— Ce capră?

— Ce am dus-o la târg.

— Juncuța?

— Capra, Casandro, capra. Capra, puico, capra, mamuțo, capra; aceea era capră, drăguță, capră, puiule.

— Ai nebunit, Toderică? Juncuța noastră priană, îi capră?

— Taci Casandro, te rog în numele Sfintei Treimi, te rog în numele Tatălui, te rog în numele arhanghelilor; te rog în numele meu, taci! Nu ne face

de rușine la bătrânețe. Averea am prăpădit-o, lasă măcar să ni rămâie mintea. Taci! capra îi capră și țap u țap; m-ai înțeles, ori ești și tu nebună ?“

Și a murit Toader Hadarag in buna credință, că a vîndut o capră nu o juncuță.

Mihai Teliman.

Cântecul despre prea strălucita izbândă a lui Ștefan cel Mare asupra păgânilor.

Ștefan Voevod
Slăvit de norod
S'a sculat în zori,
Pe la cântători,
Și s'a mânecat
Măre, și-a plecat

C'un pâlce de curteni,
Falnici Moldoveni,
Și s'a dus, s'a dus
Prin Țara-de-sus,
Și-a ajuns voios
În Țara-de-jos.

Iar dac'a ajuns
I-a venit răspuns
Că dușmanii Țării,
Cât nășipul mării,
Năvălesc grămadă,
Pustiesc și pradă . . .

Stefan Voevod
 Slăvit de norod
 Nu s'a 'nspăimântat
 De câte-a aflat
 Ci din bucium sună
 Și gloate 'și adună,
 Iar în Cel-de-Sus
 Nădejdea și-a pus
 Unde e nădejde
 La ceas de primejde.
 Domnul s'a 'ndurat
 Și l-a bucurat,
 Și-a trimis o ceață
 Cătră dimineată . . .
 Stefan când văzu
 Ceața ce căzu,
 Repede-a 'nțele
 Repede-a ales
 Pe câțiva viteji,
 S'aștepte prilej
 În crâng nepătruns,
 De ceață ascuns,
 Dincolo de vad
 Mai sus de Bârlad,
 Când o da el semn
 Să-și facă indemn,
 Să strige, să urle
 Din tâmpini și surle,
 Tobele să bată
 În goană turbată,
 Ca să zăpăcească
 Tabăra turcească,
 Să creadă că'n coaste
 Vine mare oaste. —
 Iar Domnul viteaz
 Cel de-apururi treaz.
 Pân'o prinde știre
 Turceasca oștire,
 Grabnic s'o lovească
 Și s'o dovedească . . .
 Și așa a fost
 Gândul lui cu rost:
 Tâmpinele-au prins
 Să țipe'nadins,
 Tobele să bată
 În goană turbată.
 Buciume și surle
 Să strige, să urle,
 Turcii călăreți

Alergând orbeți,
 Cum au auzit
 S'au și repezit,
 Dar de după pod
 Stefan Voevod
 Pe neașteptate
 Li-a sărit în spate!
 Turcii dau de crâng,
 Șirele se frâng,
 Repede se'ntoarnă
 Caii se răstoarnă,
 Și mereu se'ndeasă
 Prin negura deasă,
 Prin smârcuri și sloată
 Seucid în gloată,
 Pe pod se răpăd,
 Loviți de prăpăd,
 Se isbesc în dos
 De malul râpos:
 Podu-i frânt în două,
 Săgețile-i plouă,
 Coase și topoare
 Cad fulgerătoare!
 Și lovit de-o rază
 Ce i-e dat să vază
 Pașa Soliman?
 Vede pe Stefan
 Cum venia, curat
 Ca un leu turbat,
 Cu coama în vânt
 Dus de Duhul sfânt,
 Cu oștenii săi —
 Ceata lui de lei!
 Spulberă și taie
 Paloșu-i văpaie,
 Unde trece El —
 Groază-i și măcel!
 Nebuniți de spaimă,
 »Alah« Turcii 'ngaimă,
 Și se stâng și pier
 Cu ochii la cer;
 Alții fug să scape,
 Fug peste hârtoape,
 Fug, se duc orbeți
 Vânați de săgeți!
 Stefan cu ai săi
 Sboară după ei,
 Și mi-i căsăpește
 Și mi-i răsipește

Și din goană mână
 Liota păgână,
 Și spulberă toată
Păgâneasca gloată!
 Stefan Voevod
 Slăvit de norod,
 După ce-a sfârșit,
 Trei zile-a postit
 Cu pâne și apă,
 Lumea să-l priceapă,
 Mulțămind supus
 Tatălui de sus
 Și cu toată slava
 S'a 'ntors la Suceava,
 Ca un mândru craiu
 Cu mare alaiu,
 Și cu multe steaguri,
 Rupte din șiraguri,
 Și cu prăzi bogate
 Dela Turci luate.
 Iară Doamnei-Sale
 Ce i ieșise'n cale
 I-a adus o salbă
 Din Cetatea-Albă,
 Însă la cocon
 I-a adus poclon
 Sabie turcească
 Să mi-o mânuiască,
 Și-un arc, să-l deprindă
 De mic să-l întindă . . .
 Iar la 'mpărății
 A trimis solii,
 Tuturor să spună
 Multă voie bună,
 Precum c'a purces,
 De Domnul ales.
 Și s'a bizuit
 De a biruit
 Din sus de Bârlad
 Și-a trimis în iad,
 Pe cel-lalt tărâm:
 O sută de mii
De Turci-Osmanlii . . .
 Iar Papa din Râm
 Pe loc ce-a aflat,
 Poroncă a dat:
 Călugări și clerici
 Să cânte'n biserici
 Rugăciuni spre slava

Celui ce'n Suceava
F' scutul dreptății
Și-al Creștinătății,
Cărui azi mă 'nchin

Ca un bun creștin :
Domnul să-l trăiască
Și să-l miluiască,
S'apere moșia

De toată urgia,
Mândru să'nffloască
Vița Bogdănească!...

St. O. Iosif, (Din zile mari).

Cum se înmormântează țărani noștrii în America?

Se'nplinesc îndată doi ani de când au plecat la America o ceată de gospodari din satul Zaharești, cari și-au lăsat părinții și neamurile, ca să-și caute norocul tocmai în fundul lumii, peste țări și ape mari. Cei mai mulți și-au găsit de lucru la tren în târgul Montreal din Canada. Lucrau câte zece ceasuri pe zi, dar nu după cum erau deprinși de mici. Acasă lucrau pe pogorul lor, după cum li îngăduiau puterile; se mai odihneau nițel, scoteau beșica cu tabac din sân, făceau câte o țigară și trăgeau un fum două, că doară nu li sta nime cu biciul la spate, ca să-i îndemne la lucru. Și apoi munca de pe ogor în dogoarea soarelui și'n bătaia recoritoare a vântului de pe fânate, e cu totul alta decât cea dela trenurile din Montreal, unde te'neacă fumul și paznicul nu-ți dă răgaz nici să-ți ștergi sudoarea. Zahareștenii nu erau deprinși cu lucru așa de greu, și mulți s'au îmbolnăvit din pricina asta. Mai slab decât toți era *George a lui Toader Gramadă*, care poate din pricina lucrului celui greu, a gogit o bucată bună de vreme, până ce și-a dat sufletul. Asta s'a întâmplat într'o zi cam pe la 4 ceasuri dimineața. Zahareștenii au înștiințat îndată poliția din târg și au pus totodată bani mână dela mână, ca să-l comânde creștinește. A venit pe urmă un doftor, a întors mortul, l-a ciocănit în piept, dă, după obiceiul doftorilor, ca să vadă de nu-i cumva leșinat. În aceeași zi pe la ojina cea mică au venit doi oameni c'o trăsura, ca să-l ducă la groapă. Mortul însă era tocmai în rândul al treilea, căci casele din America sunt mai înalte decât ale noastre. Cei doi americani l-au pus pe bietul George pe-o scândură și l-au legat de dânsa pe subsuori și peste picioare c'o funie. Unul dintrânșii, cel ce coboria scările înainte, târaia scândura de-un capăt, iar celalalt capăt al scândurii se lovia de trepte; făcând o hodorogială de să-ți astupi urechile. Și așa l-au târâit din rândul al treilea până jos la trăsura lor, care seamănă ca trăsura calăilor de prin târgurile noastre. Apoi l-au svârlit cu scândură cu tot în buda lor, au dat bici cailor și au pornit mai departe fără preot,

fără cruce și fără neamuri cari să-l bociască la cap. Zahareștenii s'au suit și ei în birje, care i-au dus până la biserica grecească, unde avea să se facă prohodul. Preotul, era un grec ce vorbea numai limba lui, și de aceea a și făcut prohodul, fără să-l înțeleagă cineva din Români de față.

În sfârșit l-au dus pe mort la ținterimul seracilor, care-i foarte departe de oraș. Un Zahareștian i-a făcut groapa, a pecetluit-o, și pentru că nu era nici un preot, a spus singur *Tatăl nostru*, cum știa că se spune pe la dânsii pe-acasă, iar ceilalți săteni s'au rugat și ei împreună pentru iertarea păcatelor celui repăusat.

Altă întâmplare mai ciudată! Un flecău tot din Zaharești, cu numele *Alexandru Bandol*, a picat într'o Duminecă din toamna aceasta de pe mașina trenului și a fost sfâșiat în bucăți. Capul i l-a întors la spate, i-a sfărmat ciolanele și i-au ieșit mâțele, iar din mântăluța lui n'a rămas nimic. Frate-său, mai mare ca dânsul, a început să strige și să plângă cu hohote, în vreme ce Americanii i-au strâns ciolănelele mortului într'un sac pe care l-au îngropat lângă un pom. Așa povestesc cei întorși a casă.

Oameni buni, plecați, plecați cu toți la America!

Arțăraș.

Intoarce-ți inima spre Dumnezeu.

Pe vremea războiului dintre Ruși și Austriaci, povestește un preot din Moldova, satele noastre erau pustii, țărani fugiseră cu vite cu tot. Rămaseră numai câțiva bătrâni și eu, preotul, căci voiam să apăr biserica și s'o păzesc să nu mi-o aprindă și să nu mi-o jefuiască. Cât eră noaptea auzeam urletul tunurilor și în fiecare dimineață găseam alte și alte pagubi și nesfârșită jale.

Odată iarăși auzii toată noaptea impușcături, și nici vorbă nu eră să pot dormi de grijă, căci în fiecare noapte trebuia să ascult dacă nu cumva pârâie focul în acoperișul casei mele și-a bisericii. Se făcu ziuă, și eu mulțumii lui Dumnezeu că a trecut noaptea în pace. Eram în curtea bisericii și mă uitam cum răsare soarele, când văzui de-odată spre marea mea spaimă, un husar negru și bătrân întrând în curte în goana calului. Sări jos din șea, își legă calul de

stălpul pridvorului casei și veni spre mine. E lesne să vă închipuiți cum imi era sufletul. Eu îngăimai, cum putui, o »bună dimineată«, dar el fără să-mi răspundă, zise cu glasul său răgușit și neprietenos: »dă-mi cheia bisericii, părinte!« Eu m'am infiorat. Cu toate că puțintica avere a bisericii, și sfântul pahar de aur erau bine ascunse, totuș mai aveam în biserică multe lucruri de preț. Incepui să-l rog, că e creștin și Român, după vorbă, și că e păcat să jăfuească sfântul locaș. El însă nu voia să știe de nimic și se uita așa nu-știu-cum la mine, și-și strângea mănunchiul săbiei în pumn, în cât eu de silă, ca și de bunăvoie, ca să nu-mi crape capul, îi deschisei biserica.

Husarul intră repede, se duse de-adreptul la altar și sărută ușa împărătească, apoi imi făcu semn să m'așez în strană și-mi ceru să-i cânt »Doamne, strigat-am« Eu făcui cum imi spuse; el sta în genunchi. cu ochii spre altar și asculta cântecul. În urmă ceru să i-l cânt a doua oară și de rândul acesta cântă și el, cu glasul său gros »Doamne strigat-am către tine, auzi-mă!« Mi s'a părut că el cântă cu atâta cucernicie, cum n'am văzut pe nimeni până atunci. și prinsei atâta curaj că îndrăznii să mă uit în față-i. Când am isprăvit, el imi strânse mâna, apoi mi-o sărută și-mi mulțămii. »Să te ție, Dumnezeu, părinte. Unde e cutia milelor?«

Toată bănuiala mea, că el a venit pentru jaf, imi trecuse acum. Îi adusei cutia săracilor și el puse într'însa doi taleri austriaci. »Iar asta e pentru truda Sfinției Tale« și-mi întinse și mie doi taleri. Eu nam primit dar el era așa de stăruitor, că fui silit să-i iau. »Ia-i, părinte, ia-i. că sunt bani curați, nu e sânge pe ei!« Apoi părăsirăm biserica. Eram așa de mișcat de întâmplarea asta, încât abia puteam vorbi. Dar n'am putut răbda să nu-l întreb pe acest ciudat oaspe, ce gând a avut să vie să se închine până în zorii zilei.

»Să-ți spui, Părinte. Eu sunt soldat vechiu, îmbătrânit în oaste, și am trei flăcăi, toți trei cu mine alături în tabără. Ieri seara era nevoie de-o sentinelă într'un punct pe care-l perdurăm, în mijlocul patrulelor dușmane. Toți știam ce însemnează să stai de pază într'un loc așa de primejdut. Căpitanul a întrebat dacă vrea să meargă cineva de bunăvoie. Nimeni nu s'a găsit. În sfârșit eșii eu din rând, să merg. Flăcăii mei, băieții, nu puteau, firește, să lase singur pe bătrânul lor tată. Nu e nevoie să știi, cum am scos-o la capăt.

Ne-am târât pe brânci și am stat noaptea întreagă pe-o înălțime cu tufișuri, ca să vedem ce se petrece la dușmani. Pe lângă noi treceau mereu încolo și încoace patrulă dușmane. Nu știi, Părinte, cu ce inimă stam eu acolo ! Nu pentru mine — căci eu ce mai am de trăit ? — dar pentru fiii mei suspinam din adâncul inimii și strigam spre cer să mă audă și să ne fie zilele. Doamne ! Îmi adusei aminte de copilăria mea și de cântecele bisericesti și mi-am întors inima spre Dumnezeu de-odată. De când nu m'am gândit la el ! Și mi-am făcut socoteală de câți ani n'am fost la biserică, și de toate câte le-am făcut din copilărie până acum — și nu toate au fost totdeauna bune ! — și am făcut în suflet jurământ că, de mă va scăpa Dumnezeu din primejdia asta, am s'alerg la cea dintâiu biserică și să mă închin Domnului și să-i mulțumesc. Și spre ziuă am luat drumul îndărăt, tot târându-ne, și ne-a scăpat Dumnezeu. Nu-mi aduceam aminte de nici o rugăciune alta, de cât de asta cu »Doamne, strigat-am cătră tine, auzi-mă !« Și cu adevărat m'a auzit Dumnezeu în ziua necazului și-am alergat aici să-i mulțumesc.

Cu vorbele acestea sări pe cal și dispăru pe câmp.

G. Coșbuc.

Despre testament sau diată.

Gazeta noastră a hotărât să deie țăranilor sfaturi, cum să se poarte ei pela judecătorii și în toată viața lor, ca să nu fie înșelați la tot pasul de cămătări și venetici. Dintre țărani nu cunoaște nici unul pravila legilor împărătești și fiecare îi poartă de nas, pentru că nu-și cunosc dreptul lor. Între multele necunoștinți de drepturi este și facerea testamentului sau a diatei. Din pricină că un testament e rău făcut, se iscă o mulțime de judecăți între moștenitorii mortului, cari-și pierd întreaga avere pe la judecătorii.

Ce este un testament ? Testamentul este voința de pe urmă a unui om, de a hotărî, ce să se întâmple cu averea după moartea lui. Noi avem două feluri de testamente :

1. Diata, în care e pus unul sau mai mulți moștenitori, ce trebuie să capete întreaga avere, se numește *testament* ;
2. Când însă testatorul (cel ce face o diată) spune, că unele lucruri să se deie unei sau mai multor persoane străine,

atunci moștenitorii după lege trebuie să împliniască voința lui; așa o diată se chiamă *codicil*.

Cine poate face un testament? Fiecare om (bărbat sau femeie) cu avere, care a împlinit 18 ani, are mintea deplină și nu stă sub curatelă, poate hotări asupra averii. ce să se întâmple cu dânsa după moartea lui, astfel că o *dă în scris*, adecă face testament.

Între 14 și 18 ani poate cineva face testament numai înaintea judecătoriei sau unui notar. Aceștia însă trebuie să cerceteze, ori de testatorul o face aceasta din bună voie sau ba. După ce a trecut cineva de 18 ani poate face testament după placul lui, și anume în felurile, cari le vom arăta mai târziu.

Testatorul trebuie să fie întreg la minte și să nu fie înfricat sau silit de cineva. Testamentul n'are nici un preț, dacă se greșește persoana moștenitorului sau numele lucrului. Dacă însă reiese din testament, cui sau ce lucru a vrut testatorul să dea după moartea lui, măcar că numele persoanei sau a lucrului e greșit, atunci nu pierde testamentul prețul. De aceea e bine ca testamentul să înceapă cu vorbele aceste: »Eu (aice vine numele întreg al testatorului) hotăresc de bună voie, cu mintea sănătoasă și fără silă sau frică, ca după moartea mea, să-mi moștenească averea, cutare om (numele moștenitorului)«.

Acela care stă sub curatelă, pentru că a răsipit averea, poate face un testament numai pentru *jumătatea averii* ce i-a mai ramas după mătrășire; cealaltă jumătate o capătă aceia, cari erau în drept să capete averea întregă, dacă testatorul ar fi murit fără diată, adecă fără să lase în scris. Aceea jumătate o capătă copiii în părți tot una de mari, și nepoții după un copil ce a murit înainte. Dacă testatorul ce stă sub curatelă n'are copii, capătă din jumătatea, ce n'are voie s'o deie în scris, părinții o parte și soția altă parte. Ce parte capătă soția, vom vedea mai târziu.

Dr. Emis.

Oftica.

Una din boalele cele mai primejdioase, care seceră fără milă mii de vieți ominești „*e oftica sau boala de piept*“. Pe cine'l înhață această boală, numai cu multă greutate scapă din ghiarele ei. Oftica se respândește mai ales acolo, unde e sărăcie, unde-i mai multă luptă pentru viață, unde omul nu pune preț pe sănătatea trupului!

Doftorii cei învățați spun, că pricina acestei boale este neîngrijirea sănătății trupului, necurătenia locuințelor, obiceiul urât al officoșilor de a stupa pe jos, traiul în odăi strâmte, fără aer și lumină destulă, precum și multe alte pricini. Una din cele mai însemnate însă e beția, care slăbește trupul omului și-l pregătește pentru boala cea cumplită a officei.

Cari sunt semnele officei ? Cele dintăi semne ale boalei sunt foarte neînsemnate. Bolnavul tușește numai puțin, ceea ce de altfel nu-l prea supără. Stupește puțin sau de fel, el însă se mângăie cu gândul că n'are nimic, decât un ușor gutunar de piept. Dacă însă bolnavul tușește des și scoate multă flegmă (stupit) în urma tusei ; dacă se resuflă cu greu ; dacă i-a perit gustul de mâncare etc., puteți spune că-i officos. Dar mai faceți o încercare. Puneți pe bolnav să tușască și să stupească flegma într'un vas cu apă. Dacă flegma nu se cufundă, ci plutește de asupra apei, atunci nu trebuie să perdeți orice nădejde, dacă din potrivă cade la fund, sfârșitul se apropie și orice leac e nefolositor. Bolnavului nu-i mai rămâne decât să se lase în voia lui Dumnezeu și să aștepte în pace ceasul morții.

Ce să mănânce omul cel officos ? Hrana cea mai simplă e cea mai bună. Să nu bea nici o băutură (vin, bere, rachiu), să nu mănânce pipărat, nici ardeiat, nici lucruri acre. Semnul cel mai hotărâtor că ai de a face cu un officos este când bolnavului îi plac lucruri sărate, când pune sare pe pâne, când moaie carnea în sare și când are mare gust de acrituri, de lucruri pipărate și ardeiate.

Cea mai bună hrană, care le întrece pe toate celelalte, este laptele dulce ; dar nu numai lapte, căci la urmă i se face greață bolnavului. Trebuie schimbat ba cu supe întăritoare, ba cu plăcinte de grâu, fără să fie direse cu multe marafeturi, ba cu alte mâncări ușoare și hrănitoare. Ca băutură rămâne apa proaspătă și curată ; se poate amesteca și cu puțin vin, dacă-i place bolnavului. Unii doftori zic, că-i bine ca officoșii să mănânce carne crudă tocată, cam până la 400 de grame pe zi. Mulți bolnavi s-au vindecat (tămăduit) numai cu aceea, că au mâncat carne crudă. Alte mâncări pentru officoși sunt : smântână, unt, brânză proaspătă, carne de porc tocată, untură de găscă, maiul de găscă, șuncă, pui fript, ouă proaspete, sardele, portocale și miere de albini.

Ce să nu mănânce officoșii ? Bolnavii de offică n'ar trebui să mănânce următoarele mâncări : raci, prune, nuci, alune, migdale și să nu bea băuturi spirituoase ca : vinul, rachiu, berea și rumul.

Offica se poate vindeca (tămădui) ? Da, se poate, dacă boala e proaspătă și mergem la un doftor să ne căutăm de sănătate. Dacă e învechită, apei e tare greu, ba chiar cu neputință. Dacă mâncăm mâncări alese, cum am spus mai sus, dacă trăim în odăi luminate bine, cu aer

curat și destul, dacă dormim în paturi cu așternut curat, dacă nu vom bea băuturi stricătioase sănătății, și nu vom înghiți de loc stupitul, apoi putem scăpa de oftică. E bine ca ofticoșii să respire numai aer uscat, nu umed; de aceea se și duc ofticoșii cei bogați în țările cele calde.

Cum să ne ferim de oftică? Cei ofticoși să nu stupiască pe jos, ca să nu se împle și cei sănătoși de oftică; să nu se sărute nici un om sănătos cu altul ofticos; să nu mâncăm dintr'o strachină cu un ofticos, nici cu lingura cu care a mâncat el. Să nu dormim în patul lui, să nu-i îmbrăcăm straietele și altele.

Dr. P.

Sântul Ioan Gură-de-aur.

Marti, în 13/26 Noemvre 1907 se împlinesc 1500 de ani de când a repausat sântul Ioan Gură-de-aur. De aceea este bine, ca să știm și noi creștinii, cine a fost acel Sânt și de ce îl cinstește sânta biserică așa de mult.

Sântul Ioan s'a născut în Antiohia, care este un târg foarte departe de noi spre răsăritul soarelui. Tatăl acestui Sânt a murit de cu vreme, așa că maică-sa l'a crescut cu irica lui Dumnezeu și cu dragoste cătră sânta biserică. De aceea s'a pus sântul Ioan de tânăr la carte și cu mare sirguință a învățat cuvântul lui Dumnezeu din sânta Evanghelie și din sântul Apostol. Văzând Mitropoliții și Vlădicii, că tânărul Ioan este așa de învățat și de priceput, au vrut să-l sfințească și să-l facă și pe el Vlădică. Dară sântul Ioan n'a voit să primească această mărire, pentrucă credea că nu este vrednic și de aceea a fugit în pustie. Pentrucă era însă slab la trup, n'a putut să ducă lungă vreme vieața de pustnic și de aceea s'a întors la Antiohia. Aici l'a sântit Mitropolitul în preot și sântul Ioan a slujit prin zece ani la sfântul altar acolo. În vremea aceea a ținut Sântul o mulțime de cuvântări sau cazanii, încât i-a mers vestea în toată lumea. El vorbea așa de frumos și cu atâta foc, de credeai că-i iese aur din gură și de aceea l'au și poreclit norodul „Gură-de-aur“. După ce au trecut acei zece ani, a murit Patriarhul sau Mitropolitul din Țarigrad și toți vlădicii și preoții din Țarigrad l'au ales, ca să fie Mitropolit acolo. Dară sântul Ioan n'a vrut să primească această cinste, căci știa prea bine ce sarcină mare este, a fi Mitropolit. Mai mult cu sila l'au adus la Țarigrad și l'au pus pe scaunul de Mitropolit. Prin șase ani a cărmuit sântul Ioan biserica Țarigradului, dară pentrucă în cazaniile lui nu cruța pe nimene din cei cu păcat, fie chiar din casa împărătească, au început oameni răi să clevețească asupra lui. Cel mai mult a clevetit singură împărăteasa,

și l'a ponegriat atâta pe sântul Ioan, încât împăratul l'a alungat din târgul Țarigradului și l'a trimis la târgul Cucuzus departe în țara Armenească. Dară și încolo veniau oameni din toate părțile lumii, ca să asculte cazaniile și sfaturile sântului Ioan. Văzând aceasta împăratul Țarigradului, a dat poruncă să-l ducă pe sântul Ioan și mai departe. Și l'au dus departe, departe, ca să-l așeze în celatea Pytius într'o pustietate. Sântul Ioan era însă așa de slăbit, încât acuma pe drum și-a dat sufletul. Cele de pe urmă cuvinte ale sântului Ioan erau: „Mărire lui Dumnezeu pentru toate! Amin!“

Dr. O. Isopescul.

DE TOATE.

Iertarea în vremile vechi.

Domnii Români din vechime aveau un obicei frumos de a ierta pe cei osândiți. La începutul postului Paștelor și mai târziu în Dumineca cea din urmă și cășlegilor, Vodă primea la masă pe boeri, pe vlădici și pe rudele sale. Punându-se la masă, înainte de a începe să mănânce, mitropolitul zicea „*Tatăl nostru*“ și boerii stăteau în picioare. Când ajungea mitropolitul la „*iartă-ne greșelele noastre, precum iertăm și noi greșiților noștri*“, se făcea tăcere și logofătul dreptății, începea să citiască de pe o listă numele osândiților și ruga pe Vodă să le ierte osânda, ori să li-o ușureze. Atunci Vodă se întorcea spre logofăt: „*Iertați să fie din partea mea, ca să mă ierte și pe mine D-zeu*“, și întorcându-se spre mitropolit și spre boieri, zicea: „*Prea sfinte și voi cinstiți boieri, rog pe D-zeu să vă fie, ca să vă am totdeauna ajutor la asemenea faceri de bine!*“ Apoi se așezau la masă. În ziua următoare logofătul dădea poruncă, să se dea drumul osândiților din închisori.

Cinstiților cetitori.

Vă rugăm să grăbiți cu abonarea gazetei „Deșteptarea“, care va fi de cinste și folos pentru țaranul român, și s'o respândiți printre prietenii D-voastră, așa încât foaia aceasta să nu lipsiască în nici-o casă țărănească.

Dacă voiți s'o abonați, sunteți rugați să ne dați de știre adresa D-voastră și să trimeteți totodată prin mandat postal abonamentul la adresa următoare: Gazeta „Deșteptarea“, piața principală Nr. 3, Cernăuț.

Administrația.